

Valószínűesszámítás tételek és alapfogalmak

Csercsik Dávid

2017 ősz

A tételsor:

1. Eseménytér, σ -algebra (eseményalgebra)

Ha adott az Ω eseménytér, hogyan definiáljuk az eseményalgebrát? Miket nevezünk eseményeknek? Mik az eseményalgebra tulajdonságai? Mutasson példát azonos eseménytér feletti különböző eseményalgebrákra!

2. Diszkrét valószínűségi változó eloszlása, eloszlásfüggvény (skalár eset)

Adott $(\Omega, \mathfrak{F}, P)$ valószínűségi mező és ξ diszkrét valószínűségi változó esetén hogyan definiáljuk ξ eloszlását? Hogyan definiáljuk ξ eloszlásfüggvényét? Mi az összefüggés ξ eloszlása és az eloszlásfüggvény közt? Mik az eloszlásfüggvény tulajdonságai?

3. Függetlenség, feltételes valószínűség, teljes valószínűség tétele, Bayes tétel

Hogyan definiáljuk az A esemény B eseményre vonatkoztatott feltételes valószínűségét? Mit nevezünk teljes eseményrendszernek? Mit mond ki a teljes valószínűség tétele? Mit mond ki a Bayes tétel?

4. Binomiális és Poisson eloszlás

Mikor mondjuk hogy egy valváltozó (n, p) -paraméterű binomiális eloszlású? Mondjon példát binomiális eloszlású vaváltozóra! Mi a binomiális eloszlás eloszlásfüggvénye? Mikor mondjuk hogy egy valváltozó λ paraméterű Poisson eloszlású? Mi a kapcsolat a binomiális és a Poisson eloszlás közt?

5. Geometriai és hipergeometrikus eloszlás

Mikor mondjuk hogy egy valváltozó p paraméterű geometriai eloszlású? Mondjon példát geometriai eloszlású vaváltozóra! Mikor mondjuk hogy egy valváltozó hipergeometrikus eloszlású (N, n, k) paraméterekkel? Mondjon példát hipergeometrikus eloszlású valváltozóra! Mi a p paraméterű geometriai eloszlás várható értéke?

6. Diszkrét eloszlások várható értéke

Hogyan számoljuk ki egy diszkrét valváltozó várható értékét, ha ismert az eloszlása? Mi az (n, p) paraméterű binomiális eloszlás várható értéke? Mi a λ paraméterű Poisson eloszlás várható értéke?

7. Valószínűségi változó eloszlása, folytonos eloszlású valószínűségi változók, sűrűségfüggvény

Adott $(\Omega, \mathfrak{F}, P)$ valószínűségi mező és ξ valószínűségi változó esetén hogyan definiáljuk ξ eloszlását? (mihez rendel mit az eloszlás?) Mit nevezünk a folytonos eloszlású ξ valváltozó sűrűségfüggvényének? Hogyan számoljuk ki egy ξ folytonos valváltozó $[a, b]$ intervallumba esésének valószínűségét sűrűségfüggvény, illetve eloszlásfüggvény segítségével? Mi a kapcsolat a sűrűségfüggvény és az eloszlásfüggvény közt? Milyen tulajdonságai vannak az f sűrűségfüggvénynek?

8. Várható érték folytonos valószínűségi változó esetén, exponenciális eloszlás és várható értéke

Hogyan számoljuk ki a ξ folytonos valváltozó várható értékét ha adott a sűrűségfüggvénye? Mikor mondjuk hogy egy ξ folytonos valváltozó α paraméterű exponenciális eloszlású? Mutassa meg hogy exponenciális eloszlású valváltozó sűrűségfüggvénye valóban sűrűségfüggvény! Mi egy α paraméterű exponenciális eloszlású ξ folytonos valváltozó várható értéke?

9. Normális eloszlás és standard normális eloszlás

Mikor mondjuk hogy egy ξ folytonos valváltozó (m, σ) paraméterű normális eloszlású? Mikor mondjuk hogy egy ξ folytonos valváltozó standard normális eloszlású? Mi a standard normális eloszlás jelentősége (mi az összefüggés normális eloszlású valváltozó eloszlásfüggvénye és a standard normális valváltozó eloszlásfüggvénye közt)?

10. Szórás és kiszámítása. Csebisev egyenlőtlenség.

Hogyan definiáljuk egy ξ valváltozó szórását? Hogyan számítjuk ki? Számítsa ki a szórást, ha adott egy k oldalú szabályos 'kocka' és a valváltozó a dobás eredménye! Mit mond ki a Csebisev-egyenlőtlenség?

B tételsor:

1. Mérhető tér, mérhető függvények, mérték, valószínűségi mérték (valószínűség), valószínűségi mező, valószínűség tulajdonságai, valószínűségi változó

Mit nevezünk mérhető térnek? Mikor mérhető egy függvény? Mondjon példát nem mérhető függvényre! Mi a mérték (honnan hová képez, mik a tulajdonságai)? Mikor valószínűség (vagy valószínűségi mérték) egy mérték? Mondjon példát mértékre! Mit nevezünk valószínűségi mezőnek? Mit nevezünk valószínűségi változónak?

2. Diszkrét valószínűségi változó várható értéke (integrál) és kiszámítása

Mit nevezünk a A halmaz karakterisztikus függvényének (vagy indikátorfüggvényének)? Mi a lépcsős függvény definíciója? Mi az f lépcsős függvény integrálja a P mérték szerint Ω -n, ha f diszjunkt halmazok karakterisztikus függvényeinek lineáris kombinációja? Hogyan definiáljuk a ξ valváltozó várható értékét? Mit mond ki a Markov-egyenlőtlenség?

3. Lebesgue mérték, mértékek abszolút folytonossága és szingularitása, Radon-Nikodym tétel

Hogyan definiáljuk a Lebesgue külső-mértéket? Mikor mondjuk hogy a μ_1 mérték abszolút folytonos a μ_2 mértékre? Mikor mondjuk hogy a μ_1 mérték szinguláris a μ_2 mértékre?

4. Valószínűségi változók függetlensége, független valváltozók várható értéke és szórása

Mit nevezünk a ξ valváltozó által generált σ -algebrának? Mit tudunk $E(\xi\eta)$ -ről ha ξ és η függetlenek? Mit tudunk $\sigma^2(\xi + \eta)$ -ről ha ξ és η függetlenek? Együttes eloszlás független valváltozók esetén.

5. Vektorértékű valószínűségi változók, együttes eloszlás, együttes eloszlás- és sűrűségfüggvény. Hogyan definiáljuk egy (ξ, η) 2 dimenziós valváltozó eloszlásfüggvényét?

Mik a többdimenziós valváltozók eloszlásfüggvényének tulajdonságai? Mit nevezünk együttes és peremeloszlásnak diszkrét 2 dimenziós valváltozók esetén? Ha (ξ, η) egy folytonos eloszlású 2 dim valváltozó, mik a peremsűrűségfüggvények és hogyan származtathatóak az együttes sűrűségfüggvényből? Mi az összefüggés a peremsűrűségfüggvények és az együttes sűrűségfüggvény között ha ξ és η függetlenek? Hogyan számoljuk tartományba (téglalapba) esés valószínűségét 2 dim valváltozó esetén ha adott az együttes sűrűségfüggvény?

6. Kovariancia és korreláció

Hogyan definiáljuk ξ és η valváltozók kovarianciáját? Hogyan definiáljuk ξ valváltozó standardizáltját? Hogyan definiáljuk ξ és η valváltozók korrelációs együtthatóját?

Mi a kovariancia és a függetlenség kapcsolata? Hogyan számítjuk ki a kovarianciát diszkrét és folytonos esetben ha adott az eloszlás illetve az együttes sűrűségfüggvény?

7. Valószínűségi változók transzformáltjai

Ha adott egy ξ diszkrét valószínűségi változó melynek lehetséges értékei $x_1, x_2, \dots$, ismerjük az eloszlását, és egy h függvény, hogyan számítjuk ki az $\eta = h(\xi)$ valószínűségi változó eloszlását? Ha ξ egy folytonos eloszlású valószínűségi változó melynek a sűrűségfüggvénye $f(x)$, valamint $h(x)$ szigorúan monoton és differenciálható, hogyan számítjuk ki az $\eta = h(\xi)$ valószínűségi változó sűrűségfüggvényét? Mi lesz a transzformált valószínűségi változó sűrűségfüggvénye ha a transzformáció lineáris?

8. Feltételes eloszlás- és sűrűségfüggvény, feltételes várható érték, regresszió.

Hogyan definiáljuk a ξ valószínűségi változó $y_i < \eta < y_j$ feltétel melletti eloszlásfüggvényét ha (ξ, η) diszkrét valószínűségi vektorváltozó? Hogyan tudjuk meghatározni az értékét az együttes illetve a peremeloszlások segítségével? Folytonos esetben hogyan definiáljuk $F^*(x|z)$ -t? Folytonos esetben hogyan definiáljuk ξ -nek az $\eta = z$ feltétel melletti feltételes sűrűségfüggvényét?

9. L^p terek, konvergenciatípusok L^p terekben, határértéktételek

Mi az 1-vallal egyenletes konvergencia definíciója? Mi az 1-vallal azaz P-majdnem mindenütt konvergencia definíciója? Mi az L^p -ben való konvergencia definíciója? Mi a sztochasztikus illetve az eloszlásban való konvergencia definíciója? Mi a konvergencia-típusok közti összefüggés? Mit mond ki a centrális határeloszlás tétel? Mit mond ki a DeMoivre-Laplace tétel?

10. Statisztikai alapfogalmak, maximum likelihood elv

Milyen tulajdonságokkal jellemezhető egy becslés? Mi a maximum likelihood elv? Mi a konfidenciaintervallum?